

Konsekvensutredning av vegprosjekter: utrederens ansvar og dilemmaer

– fra et byggherreperspektiv

Kristin Marie Berg
Statens vegvesen/Institutt for
landskapsplanlegging ved NMBU

21.10.2014

Norsk planmøte 2014 – Lillestrøm

- kan brukes til det meste
- ikke ekspert på noen ting

Min bakgrunn:

- 60% Prosjektleder Statens vegvesen, Region øst
- 40% ILP – universitetet på Ås, ansvar for kurs: *Store anlegg og utbyggingsprosjekter i landskapet*
- Del av prosjektteam i E6 Østfold i over 10 år på alle nivåer, på alle parseller
- Kort tid bolig/næringsplanlegging i konsulentfirma
- Landskapsarkitekt
- Anleggsgartneretekniker i 10 år (bl.a. undervisning)

Naivt? Planlegging er å snakke sammen!

HB 140 -> V712

Etatens visjon

På veg for et bedre samfunn

Del av Formål

Statens vegvesen skal arbeide for et sikkert, miljøvennlig, effektivt og universelt utformet transportsystem for å dekke samfunnets behov for transport og fremme regional utvikling.

Tidligere delformål som har falt ut

Dette skjer på godt faglig grunnlag og i samspill med politikere, brukere og andre interessenter.

Statens vegvesen

Litteratur som jeg måtte lese.....

Alle bøkene / publikasjonene er fra 2014

Statens vegvesen

Statens vegvesen

LANDSKAPSANALYSEN SOM FAGLIG FORTELLING

«Landskapet» i arealforvaltning og konsekvensutredning:
På leting etter et bærekraftig landskapsbegrep

Bakgrunn: Statens Vegvesens Håndbok 140 - Konsekvensutredninger skal revideres innen 2017. Vi må tilpasse oss faglig utvikling og Den europeiske landskapskonvensjonen. Under revisjonen i 2014 kom det frem synspunkter som Statens vegvesen ønsker å følge opp.

Velkommen til Jeløysymposiet 24. – 25. november 2014

Foto: Marlus Fiskevold

Formål for en konsekvensutredning

§ 33-1 i plan- og bygningsloven og §1 i forskrift om konsekvensutredninger

Formålet med bestemmelsene er at hensynet til miljø, naturressurser og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av planen eller tiltaket, og når det tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, planen eller tiltaket kan gjennomføres

Fra Landskapskonvensjonen

Landskap betyr et område, slik folk oppfatter det, hvis særpreg er et resultat av påvirkningen fra og samspillet mellom naturlige og/eller menneskelige faktorer

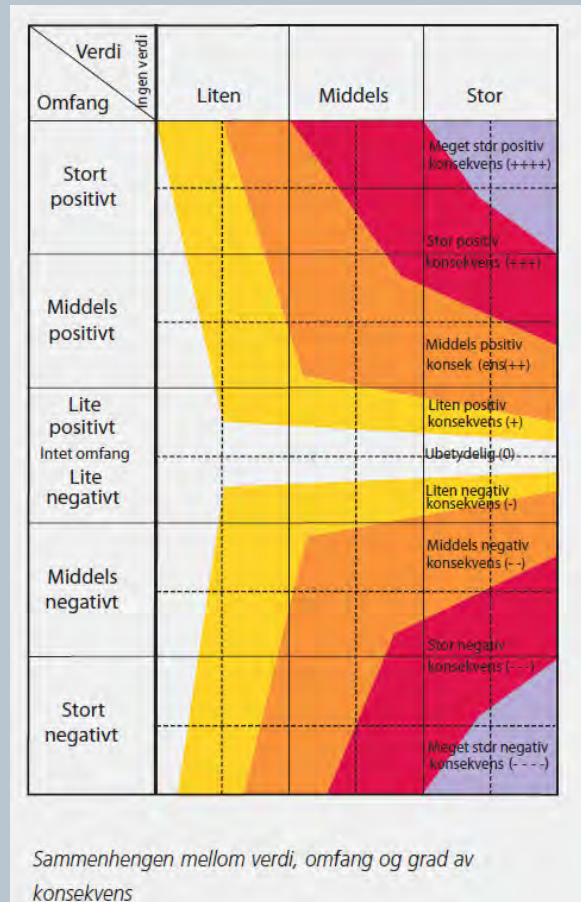
utdrag

Del-formålet som har falt ut, kan gjøre noen og enhver bekymret, men ikke sikkert at det er en reell nedgradering av samspill med andre....
– det finnes positive tegn på motsatte tendenser....

V712

De ikke-prissatte konsekvensene utredes for

- landskapsbilde / bybilde
- nærmiljø og friluftsliv
- naturmiljø
- kulturmiljø
- naturressurser

LANDSKAPSBILDE

Metodens avgrensning mot andre fagtema

For å unngå dobbeltvektning ved at de samme aspekter konsekvensvurderes innenfor samme tema, er landskapsbilde avgrenset til å omfatte de visuelle kvalitetene i omgivelsene. For å tydeliggjøre dette er det definert følgende avgrensninger.

De visuelle forhold knyttet til kulturlandskapet, kulturminner og kulturmiljø omtales og vektet under landskapsbilde. Landskapets historiske innhold, forståelsen av historien, vektlegges under tema kulturmiljø.

DETTE ER PROBLEMATISK:

Det er en innskrenking av landskapets egentlige innhold og betydning. Landskapet er ikke kun et frosset bilde – det er en arena for våre liv og hele vår virksomhet!

Innskrenking av LANDSKAP til LANDSKAPSBILDE

Har Sandesundbrua i Østfold høy eller lav verdi?

BEHOV for KORRIGERINGER for hva som er LANDSKAPSVERDI

Innskrenking av LANDSKAP til LANDSKAPSBILDE

Er dette området langs «gamle» E6 i Rygge uten landskapsverdi?

«LANDSKAP, en arena for tverrfaglige utredninger»
Erikstad og Lindblom i «Konsekvensutredninger»

«Mangelen på tverrfaglighet (i betydningen kontakt mellom utredningstemaene og åpenhet for nye temakonstellasjoner) kan ha medført uklarheter og gjort prosesser og resultater mindre etterprøvbare og transparente.»

OMSKREVET:

«usikkerheten rundt landskapstemaet gjør at dette ofte blir dårlig forstått og dermed lite respektert i konsekvensvurderinger»

«skillet mellom utredningstemaene gjør at mulige og ønskede synergieffekter av tverrfaglig aktivitet uteblir»

«LANDSKAP, en arena for tverrfaglige utredninger» Erikstad og Lindblom – fortsettelse

«Dette er et paradoks i og med at landskap i europeisk kontekst er akseptert som et høyst tverrfaglig begrep som griper inn i en rekke fagområder. Den europeiske landskapskonvensjonen fokuserer ikke bare på «folks oppfattelse», men like klart på landskapsbegrepets tverrfaglige og overordnede karakter.»

OMSKREVET:

«I sin strategiske form etterspør landskapskonvensjonen tverrfaglige synteser og oversikter som redskap i arealforvaltningen.»

Solbergtårnet rasteplass – framtidens muligheter kan ikke fanges opp gjennom dagens KU

Påstand: Utbyggingsprosjekter kan øke landskapets verdi!

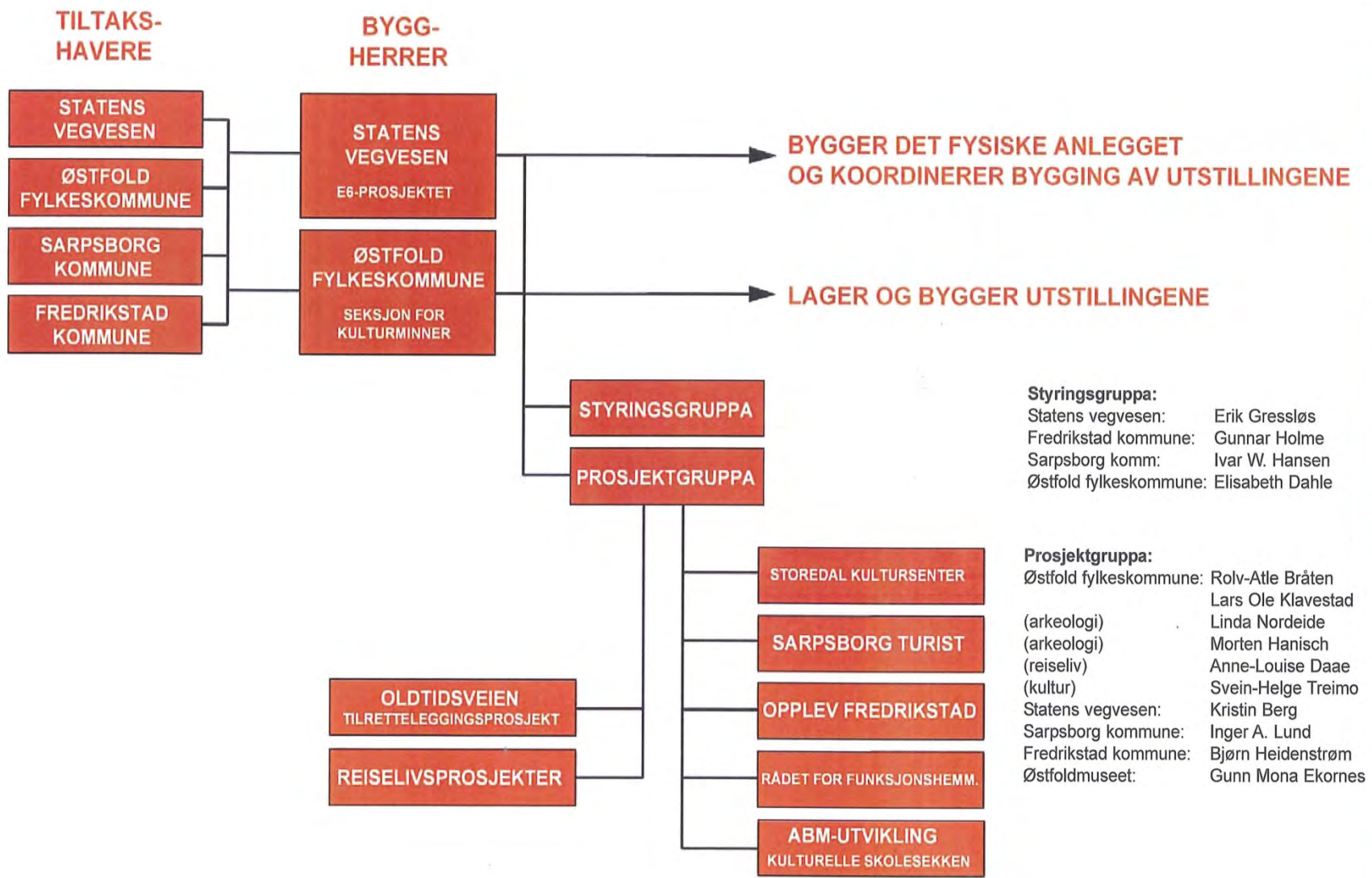

Startet med en **mulighetsstudie** etter en innsigelse fra Østfold fylkeskommune – konseptutvikling var en prosess over flere år

Vakkert «urørt» kulturlandskap – tettest helleristningsområde i Norge

90 mill. til utgravinger av kulturminner langs E6 – Oldtidsveien krysser E6

Organisasjonsmodell for prosjektet

Styringsgruppa:
Statens vegvesen: Erik Gressløs
Fredrikstad kommune: Gunnar Holme
Sarpsborg komm: Ivar W. Hansen
Østfold fylkeskommune: Elisabeth Dahle

Prosjektgruppa:
Østfold fylkeskommune: Rolv-Atle Bråten
Lars Ole Klavestad
(arkeologi) Linda Nordeide
(arkeologi) Morten Hanisch
(reiseliv) Anne-Louise Daae
(kultur) Svein-Helge Treimo
Statens vegvesen: Kristin Berg
Sarpsborg kommune: Inger A. Lund
Fredrikstad kommune: Bjørn Heidenstrøm
Østfoldmuseet: Gunn Mona Ekornes

SOLBERG
RASTE-
PLASS

FORPROSJEKT
FORMIDLINGS-
TILTAK

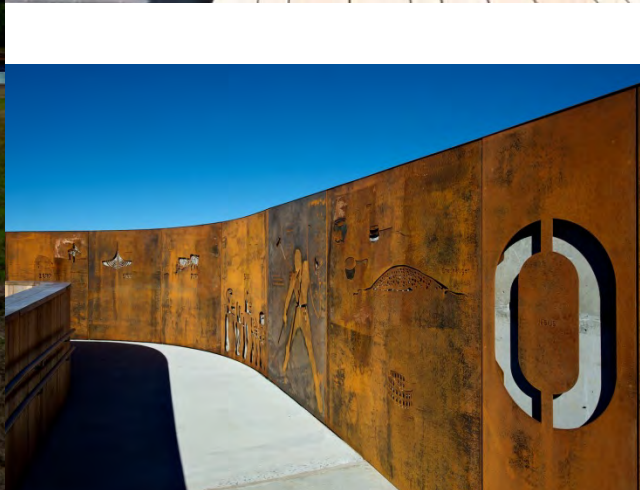

Visjon for rasteplassen

Solbergtårnet rasteplass skal være et landemerke for de veifarende, en annerledes rasteplass som gir den besøkende uventede opplevelser.

Den skal være en verdig inngangsport til de omkringliggende kulturminner, gi den besøkende viktig kunnskap om dem, skape undring og et ønske om å utforske områdene nærmere

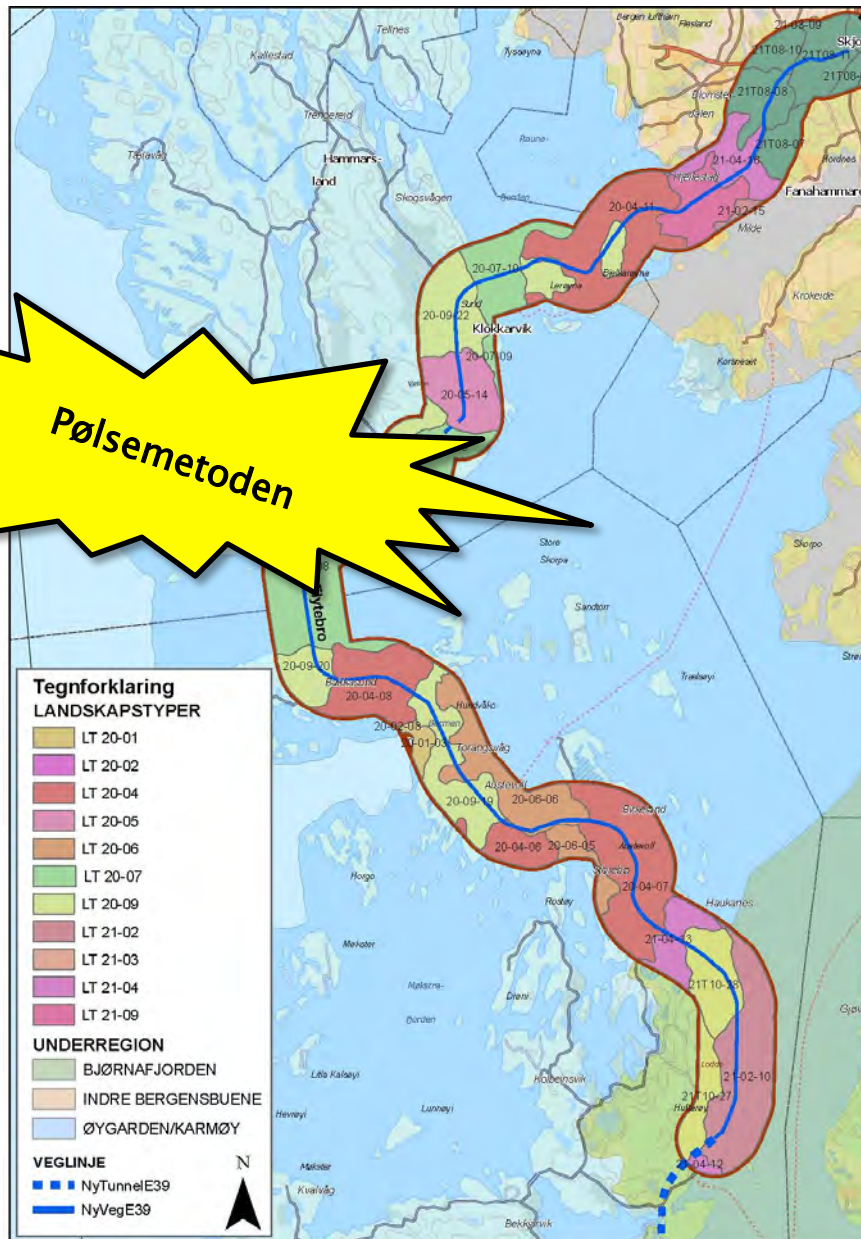
Statens vegvesen

Fra KVU E39 Aksdal – Bergen
Ikke prissatte konsekvenser
– tema landskap, en korridor

Utredningen skulle være
grovmasket, ha et nasjonalt
og overordnet perspektiv

«Alle data stammer fra GIS-
databaser... [...] står i kontrast til
konsekvensanalyser basert på Hb140,
der det ofte gjøres egne
undersøkelser» (KS1 E39 Aksdal-
Bergen).

Voldsomme protester i media
og fra lokalbefolkning

Enkelte forhold fanges ikke opp

An aerial photograph of a coastal region, likely in Norway, showing a large body of water with numerous islands and fjords. The land is covered in dense green forest. The sky is clear and blue. A semi-transparent orange oval highlights the central part of the image where the text is located.

Ble hele «Søre Øyane» fanget opp med pølsemetodikken?

Svar: Både ja og nei .....

Lærdom: Vi må se på sammenhengende landskapsområder for å fange opp verdiene. Helheten må ikke undervurderes!

«NY» METODE

Landskapet og landskapsklassifiseringen ligger i bunnen og definerer det berørte arealet E16 Voss – Arna

Statens vegvesen

2/21

21.10.2014

Norsk planmøte 2014 – Lillestrøm

fra Prosjektets presentasjon

HELHETLIGE LANDSKAPSOMRÅDER

- La landskapet og landskapstypene definere analyseområdet
- Legge ikke prissatte tema lag på lag slik vi gjorde før
– MEN "heldekkende"
- Vise hvor verdiene til de ulike temaene finnes
- Dialog med overordna myndigheter
- Gi gode tilbakemeldinger til planleggerne
- Ikke bare problemer! Positive valg!

fra Prosjektets presentasjon

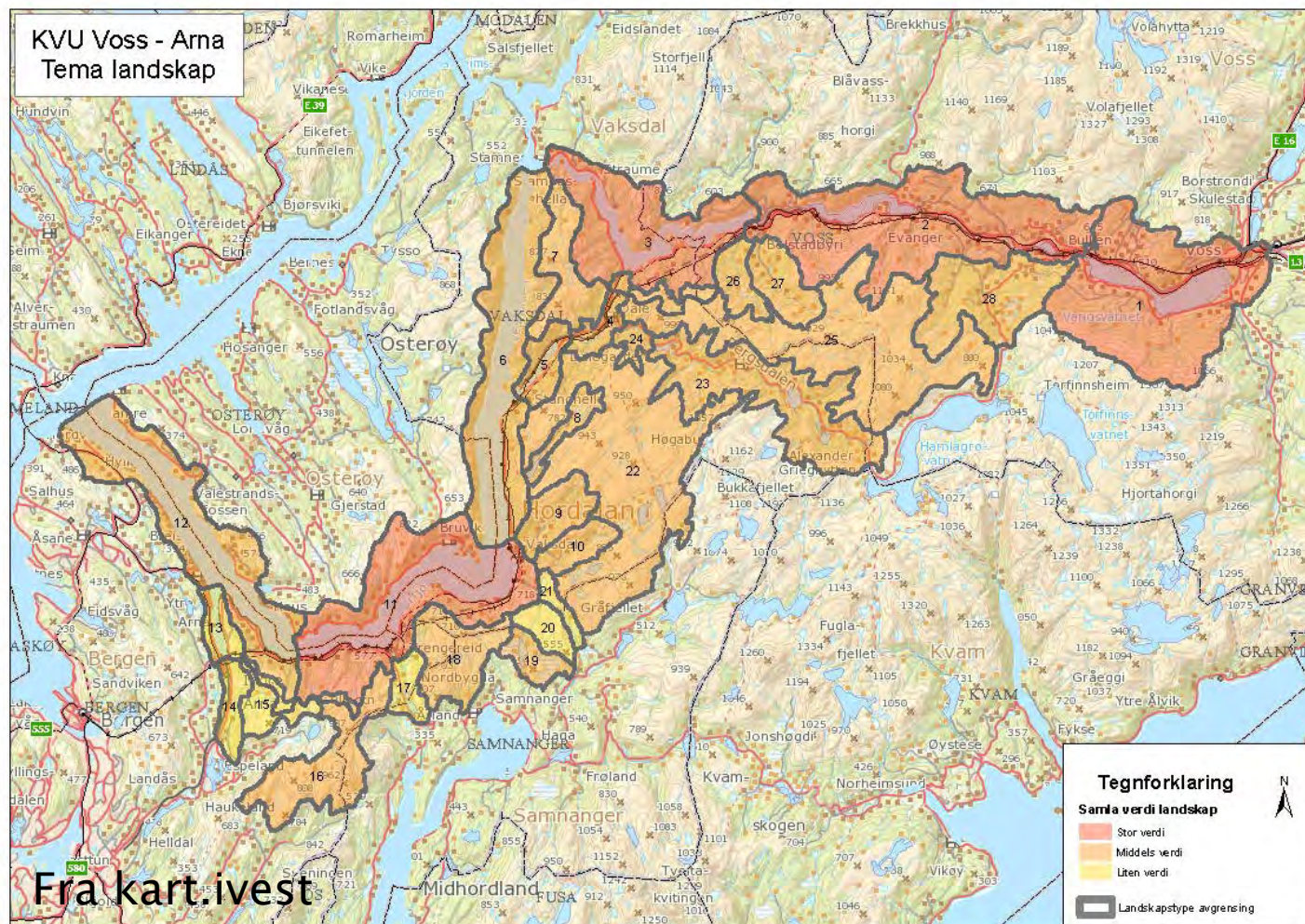
IKKE PRISSATTE TEMA

LANDSKAP	NÆRMILJØ & FRILUFTSLIV	NATURMILJØ	KULTURMILJØ	NATURRESSURS
Landskapskartlegging- /klassifisering (Skog og landskap)	Tettsteder, iht. SSB sin tettstedsdefinisjon (SSB)*	Naturbase	Askeladden	Skog og landskap
Landskapskartlegging- /klassifisering (Aurland Naturverkstad)	Mindre tettsted, generert fra FKB-Bygg (>min.100 mennesker, max. 100m)	Vann-Nett	SEFRAK	NGU
Verdifulle kulturlandskap (Naturbase)	Regionalt viktige friluftsområder (HFK, FMH)	INON	Potensialevurdering	Vann-Nett
Temakart (Kart.ivest)	Statlig sikret friluftsområder, Naturbase	Lakseregisteret		Fiskeridirektoratet/Havmiljø
		Fiskeridirektoratet/Havmiljø		Lakseregister

fra Prosjektets presentasjon

TEMA LANDSKAP – REGIONAL KLASSIFISERING

fra Prosjektets presentasjon

KONFLIKTPOTENSIAL

Alternativ Fagtema	1. Mindre utbetring av veg og bane	2. Maks innkorting av veg og utbetring bane	3. Stor innkorting av bane og veg m/midtfelt	4. Møtefri veg og utbetring av bane	5. Stor innkorting av bane og veg
Landskapsbilete	Lite	Lite	Middels	Middels	Stort
Nærmiljø og friluftsliv	Lite	Middels	Stort	Stort	Stort
Naturmiljø	Lite	Lite	Middels	Stort	Stort
Kulturmiljø	Lite	Lite	Middels	Middels	Middels
Naturressursar	Lite	Middels	Middels	Stort	Stort
Konfliktpotensialet	Lite	Lite	Middels	Stort	Stort
Rangering	1	2	3	4	5

FRAMTIDENS LANDSKAP – dersom vi skal ta Landskapskonvensjonen på alvor!

- Vi må begynne å si noe om framtiden – fokuset på «landskapsbilde» som kun en visuell dimensjon gjør at vi ser på en «frosset situasjon» – at vi blir mer tilbakeskuende enn fremtidsrettet – at vi viser situasjonen noen få år etter at anlegget er ferdig (trærne har fått en viss størrelse!)
- Samferdselsprosjekter kan velte om på et helt samfunn i forhold til lokalisering og organisering. Det blir etablert nye næringsområder og boligfelt og laget nye strukturer og forbindelser i landskapet. Dette må vi begynne å ta inn i landskapsvurderingene og si noe om.
- Større tverrfaglighet kan åpne prosessen utover – samtidig må vi fortsatt spørre hva folk som blir berørt, mener.